

РЕЦЕНЗИЯ

върху дисертационен труд за получаване на образователната и научна степен “Доктор» по Професионално направление 2.3. «Философия» Област на висшето образование 2. „Хуманитарни науки”

Рецензент: проф. Желязко Д. Стоянов, д.ф.н.

Докторант: Александър Барух Лазаров .

Тема: *«Дигиталният свят – конструкция и реалност».*

Данни за докторантурата:

Александър Барух Лазаров завършва НАТФИЗ и няколко години работи в киното и медиите. Провежда няколко специализации в някои европейски държави главно върху проблемите на киноизкуството. През 2013 г. се записва в свободна аспирантура към Програма „Философия с преподаване на английски език” във Философския факултет на СУ „Св. Климент Охридски”. Негов научен ръководител е проф. д-р Александър Гънгов.

В края на 2014 г. внася за обсъждане в катедрата дисертационен труд на тема «Дигиталният свят – конструкция и реалност». В началото на януари 2015 г. трудът е обсъден на разширено заседание на катедра «Логика, етика и естетика» във Фф на СУ. След сериозно обсъждане на представения от Ал. Лазаров труд катедрата решава единодушно да предложи на ФС на Философски факултет да обяви процедура по

защитата на дисертацията пред Научно жури за получаване на образователната и научна степен «Доктор» по «Философия».

. Този обемист научен труд е сериозен и ползотворен резултат от дългогодишните и системни изследователски усилия на Ал. Лазаров насочени най-вече към формулирането и представянето пред специализираната научна общност на една по същество специфично-философска гледна точка и коректна перспектива пред развитието на идеята за «Дигиталния свят като конструкция и реалност».

Данни за дисертацията и автореферата:

Дисертацията на Ал. Лазаоов е в обем от 248 страници и е структурирана в увод, три глави, заключение, Списък на използваните източници, който включва 150 заглавия, както и няколко фотографии, илюстративни схеми, графики и сравнителни таблици. Още с избора на своята тема авторът си създава редица благоприятни предпоставки за изследователски успехи и значими резултати в своята дисертация.

Първо, Ал. Лазаров си поставя важни изследователски задачи, между които ще посоча следните: първо, да «разбере» реалността с помощта на новите научни знания и на философския подход към разкриването на тяхното съвременно състояние. Второ, да посочи възможните средства и пътища как информацията може да се трансформира в енергия и обратно. Трето, да потърси мястото на дефрагментационните и интеграционните философски подходи и да ги очертае в хода на проведеното изследване. Четвърто, да открие проблемите за същността и дуализма на дигиталния свят с помощта на философския контекст във фракталната теория на Беноа Манделброт; При своите успешни опити да реши посочените задачи докторантът предлага коректен анализ и на онтологичните аспекти на езиците на компютърното програмиране, както и на възможностите за философски анализ при изследването на взаимовръзката «хардуер – софтуер».

Второ, център на дисертационното изследване е Трета глава, в която авторът разглежда проблемът за «Дигиталната конструкция» и

тънката граница между реалното и виртуалното. Интересен и полезен в този смисъл е и неговият анализ върху дигиталната конструкция като съзнателен или несъзнателен опит за редуциране на човешкия интелектуален потенциал по човешки образ и подобие. В посочения контекст особено място в структурата на предложената дисертация заемат и проблемите върху развитието на съвременната роботика както и въпросът дали чрез нея и нейното усъвършенстване «човек пресъздава себе си в нов вид». Чрез своите интересни постановки и благодарение на евристичния си подход Ал. Лазаров извежда на преден план някои от възможностите за обогатяване на понятието «Философия на информацията».

Трето, включената в изследването библиография е богата и при това е използвана много добре. Прави отлично впечатление и фактът, че докторантът разкрива много добре връзката (и философската, и информационната) между класически автори като Декарт, Лайбниц, Лок и други, и основните философски моменти в идеите на редица съвременни изследователи на тази проблематика.

Авторефератът е съобразен с изискванията на ЗРАСРБ и Правилника на СУ за условията и реда за придобиване на образователни и научни степени.. «Справката» за приносите включва основните постижения на дисертационната разработка. Докторантът представя и три интересни публикации по темата на своя труд

Научни приноси:

Първо, Ал. Лазаров осъществява евристичен анализ върху «основните принципи на философията на информацията», след което прави обоснован извод, според който философското следствие от новата парадигма е, че светът трябва се разглежда като плуралистична система с взаимно преплетена мрежа от няколко нива: квантово, атомно, молекулно, предметно, био- астрономическо, културно и цифрово, отразени в съответните данни и информация. В този смисъл неговото дисертационно изследване не се побира просто и само в рамките на «философията на науката», която се фокусира върху научните хипотези

и методите за изследване и за тяхната достоверност или за полезността от постигнатите резултати. И поради това неговата теза е тясно свързана с интересната «разделителна линия», очертаваща реалната граница, според която мисията на науката е да обясни «как» нещата се случват, докато философията и философите са задължени да обсъждат «защо» е такъв ходът на дадени събития и процеси.

Второ, важен елемент от този подход към тази актуална проблематика е идеята, че интелигентността е свързана с капацитета за предвиждане, докато за «разбиране» се говори главно в случаите, когато дадени прогнози се сбъдват. В този смисъл авторовият текст се отдалечава съществено от утвърдената идея, че уникалността на човека се крие най-вече в неговия «капацитет на интелигентност». Защото макар и в различна степен човекът се оказва по-силен от останалите живи организми, а и от някои изкуствени агенти. Неговата уникалност е призната и поради качеството на виртуалната картина която той е способен да генерира благодарение на съответните фактори. Основният ефект от приложението на подобна концепция за цифровия свят е, че бъдещето на човека и на компютрите се оказват взаимнообвързани.

Доколкото цифровият свят съдържа основните характеристики на своеобразния дуализъм, при който от едната страна са битовете като неразделна част от триединството «материя-енергия-данни», свързано с интелигентни агенти. От друга страна, компютрите разкриват цифровото ниво на плуралистичната мрежа на тоталността, което не само ни информира, а и може да се групира по такъв начин, че да образува кодове, които провокират действия в отговор (или като резултат) от възприеманата информация. Прав е в случая Ал. Лазаров когато твърди, че посочената особеност в посоченото дуално отношение може и трябва да се превръща в обект на специално философско внимание.

Трето, посоченият проблем ни изправя пред редица по същество важни (актуални) философски въпроси: Кои фактори обозначават и обясняват наличието и развитието на разнообразни езици за програмиране? Наистина ли компютрите могат да моделират всички аспекти на човешката умствена дейност, включително логиката,

въображението, езика и емоциите? Да се стремим ли към единна теория, която обосновава общи принципи, характерни за умствената дейност на всяка личност? Въпреки че е програмиран от човека, роботът демонстрира ли креативност и оперира ли със свободна воля? В по-общ план възможно ли е роботът да генерира автономно оценки и заключения? Кои са новите етични проблеми, предизвикани от разбирането за цифровия свят, от неговата конструкция и реалност? Длъжни ли сме да се подготвяме за бъдещи срещи и отношения с една цивилизация от работи?

При отговора на някои от тези въпроси Ал. Лазаров се опира не само върху философските знания, а и върху други области на научното знание като математическа логика, биология, психология, физиология на нервната дейност, епистемология, онтология, лингвистика, компютърни науки и т. н. Неговата цел е не просто да проведе теоретичен анализ, а и да се преодолюват трудностите при интерпретирането на дадени концепции в посочените научни области.

Четвърто, евристична е и тезата на докторанта, че при евентуалното съгласие с идеята за «интелегентността като капацитет за осъществяване на успешни прогнози», както и анализът върху промените в околната за интелигентния агент среда, е нужно да се създава и предоставя подходяща теоретична рамка за формиране на подходяща система за оценка и за сравнителни анализи върху степента на интелигентност, демонстрирана от живи индивиди и машини. Подобен анализ на цифровия свят, на неговата конструкция и реалност предлага на съвременната наука и редица философски възможности за формулиране на извода «да се мисли и за философия за науката», което пък изисква от изследователите тя не просто да се поставя пряко в нейна услуга, а и да се стреми към ново интелектуално партньорство. Бих искал Ал. Лазаров да предложи повече аргументи в този пункт.

Смятам че основната цел на това философско изследване - да обсъжда и разкрива основните достижения и продукти на науката като се съобразява с нейните постижения, е постигната. Философията и философите са длъжни не само да обсъждат редица «вечни»

метафизични и епистемологични въпроси като тези за «причинността», «детерминизма» или за «същността на физическите закони», а и да разработват важни проблеми от областта на изкуствения интелект, които я въвличат пряко в най-актуалните сфери на съвременната роботика и на дигиталния свят. Подобни резултати и изводи оправдават усилията на Ал. Лазаров да предостави на обществото един научен «продукт», който преследва не само философско-теоретичното звучене и значение, а да реализира чрез тях и определени (конкретни) праксеологични резултати.

Заключение:

Като имам предвид, първо, че представеният дисертационен труд, по своята форма и съдържание отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника на СУ «Св. Климент Охридски» за получаването на образователната и научна степен «Доктор» по професионално направление 2.3 «Философия»;

Второ, че в нея са поставени компетентно и се изследват задълбочено редица сложни и актуални философски проблеми, които отговарят на изискванията на професионално направление 2.3. «Философия»; област на висше образование 2. «Хуманитарни науки»;

Трето, че авторът използва евристично философско-културологичните си знания и успява да реализира в своето изследване безспорни научни и научно-приложни приноси, **приканвам членовете на Научното жури ДА ДАДАТ на Александър Барух Лазаров, автор на дисертационния труд «Дигиталният свят – конструкция и реалност», образователната и научна степен «Доктор» по професионално направление 2.3. «Философия», Област на висше образование 2. «Хуманитарни науки».**

08 март 2015 г.

Подпис: :

С о ф и я

(проф. д.ф.н. Ж. Стоянов)